

Vlaams
Parlement

vergadering **C137**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting

van 20 februari 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de eerste oproep voor de Bouwmeester Scan	
– 1085 (2017-2018)	3
Bijlage	4
 VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aangekondigde hervorming van de vergoedingen voor de bestuurders van Vlaamse openbare instellingen	
– 1111 (2017-2018)	8
 VRAAG OM UITLEG van Matthias Diependaele aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het sterker verankeren van Vlaamse groeibedrijven	
– 1144 (2017-2018)	15

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de eerste oproep voor de Bouwmeester Scan – 1085 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Paul Van Miert

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Voorzitter, minister-president, collega's, het is niet de eerste keer dat ik een vraag stel over de Vlaamse Bouwmeester. Mijn vraag nu gaat niet zozeer over de Bouwmeester, maar over de oproep die u, minister-president, hebt gelanceerd samen met de Vlaamse Regering en met de Vlaamse Bouwmeester om aan alle lokale besturen te vragen om deel te nemen aan de opmaak van een Bouwmeester Scan.

Ik heb zowel in het persbericht op uw website als op de website van de Vlaamse Bouwmeester gelezen over hoe het allemaal in zijn werk zou gaan. Met deze 'scan' of nieuwe tool kan een gemeente een diagnose laten opmaken van haar ruimtelijke sterktes en zwaktes, met het oog op de ontwikkeling naar een meer duurzame gemeente. De diagnose moet uitwijzen of de gemeente voldoende slagkracht heeft om de ruimtelijke transitie in de praktijk te brengen.

De procedure staat duidelijk omschreven op de website. Na de scan en het multidisciplinair onderzoek zou er dan een eindrapport ter beschikking worden gesteld van de lokale besturen, met opnieuw de zwaktes en de sterktes, maar tegelijk ook met een zeer concrete agenda van de projecten en de beleidsmatige ingrepen. Deze projecten en beleidsmatige ingrepen kunnen betrekking hebben op verdichting en kernversterking, op collectieve woonmodellen, op warmtewetten, op de versterking en uitbreiding van groenblauwe netwerken, op de creatie van groengebieden met verhoogde ecologische waarde, op een betere continuïteit van de ecologische netwerken en landschapsstructuren, op een beter samenspel tussen open ruimte en bebouwde ruimte, op een ruimtezuinige en milieuvriendelijke mobiliteit enzovoort. Dit eindrapport wordt vervolgens voorgesteld aan het opdrachtgevend gemeentebestuur, de projectgroep en de stuurgroep van de Bouwmeester Scan in het atelier van de Vlaamse Bouwmeester. Het resultaat wordt onderling besproken, evenals het perspectief van daadwerkelijk uit te voeren projecten en beleidsmatige ingrepen. De tijd om tot het eindrapport te komen, zou een drie- tot vijftal maanden in beslag nemen. Deze timing is misschien een beetje ongelukkig, omdat de lokale besturen dan pal in verkiezingsmodus zitten.

Wat me ook een beetje vreemd overkomt, is dat het eindrapport volledig is gefocust op dat wat in het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen staat, dat eind 2016 is goedgekeurd maar dat finaal nog altijd moet resulteren in een nieuw Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Vandaag de dag is de enige wettelijke basis nog altijd het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen van 1997 en uiteraard ook de bestaande plannen van aanleg of de ruimtelijk uitvoeringsplannen op de verschillende niveaus.

De lokale besturen hebben zich kandidaat kunnen stellen tussen 22 januari en 12 februari. De selectie van de gemeenten zou gebeuren conform het 'first in'-principe. Bij de eerste scanoproep zouden een dertigtal lokale besturen kunnen worden betrokken. De verdeelsleutel zou per provincie worden uitgewerkt en ook per type – large, medium en small – om de scan te laten uitvoeren. De kostprijs van de scan wordt geschat op 25.000 tot 60.000 euro per lokaal bestuur, afhankelijk van de complexiteitsklasse.

Wat ik nergens heb teruggevonden op de website, zijn de criteria waarop het multidisciplinair onderzoek wordt gevoerd. Wat ik ook een beetje vreemd vond, is dat het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Agentschap voor Natuur en Bos participeren in de Bouwmeester Scan, maar een aantal andere cruciale partners vind ik niet terug als zijnde behorend tot het multidisciplinair onderzoek. Ik heb het dan onder andere over het Departement Mobiliteit, het Departement Landbouw, maar ook over het agentschap Wonen en het agentschap voor technologische ontwikkeling. Zij zijn toch ook heel belangrijk om het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen definitief uit te tekenen.

Minister-president, hoeveel gemeenten hebben zich ingeschreven voor de Bouwmeester Scan per type – large, medium en small? Werd een provinciale spreiding voldoende behaald? Kunt u een overzicht per provincie geven?

Wordt in subsidies voorzien voor lokale besturen die een scan laten opmaken? Ik verwijs naar de subsidies voor een ruimtelijk uitvoeringsplan.

Welke instanties, departementen van de overheid, werden betrokken bij de opmaak van de scan? En hoe gebeurt de evaluatie? Bij de evaluatie heb ik het dan vooral over de afweging van de parameters en de criteria die zullen worden gebruikt om de analyse te maken. Welke objectieve parameters werden aangewend voor de Bouwmeester Scan?

Welke rechtsgevolgen kunnen worden gekoppeld aan de scan en de opgelegde agenda? Tot op heden verwijst die enkel nog maar naar de studie van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), die ook met enge parameters werkt. Als men toch spreekt over een volledig multidisciplinair onderzoek, denk ik dat er voorafgaandelijk nood was aan de beleidskaders en aan het witboek.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Peeters, de gemeenten konden tot 12 februari aanvragen indienen. Het team van de Bouwmeester heeft die aanvragen op deze korte termijn nog niet allemaal kunnen screenen, maar ik kan wel al een overzicht geven van de eerste vaststellingen.

In totaal hebben zestig gemeenten een aanvraag ingediend. De stuurgroep zal op korte termijn beslissen welke gemeenten in 2018 conform de verdeelsleutel een Bouwmeester Scan zullen uitvoeren. Er zijn meer aanvragen dan er kunnen worden uitgevoerd, een zestigtal voor een dertigtal gemeenten die in aanmerking komen, en dus zal er een keuze moeten worden gemaakt. Er zal een verdeelsleutel geselecteerd worden waarbij wordt gestreefd naar een gelijkmatige spreiding over de provincies. Er is een indeling per type, large, medium en small, zodat er voldoende diversiteit is in de opstartfase. Wanneer het quotum voor een of meerdere provincies of types niet wordt gehaald, wordt het quotum van andere provincies of types verhoogd.

Er is een goede spreiding van de aanvragen over de provincies: elf in Antwerpen, vijftien in Limburg, veertien in Oost-Vlaanderen, tien in Vlaams-Brabant en tien in West-Vlaanderen. Ik zal de volledige lijst aan de secretaris bezorgen zodat die als [bijlage](#) bij het verslag kan worden gevoegd.

De Vlaamse overheid verleent geen subsidies voor het uitvoeren van de Bouwmeester Scan. Heel wat gemeenten zijn al actief bezig met de voorbereidingen voor de implementatie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen met een herordening van hun ruimtelijke ordening, met de opmaak van een gemeentelijk beleidsplan Ruimte. Het aantal vragen bevestigt dat ook.

Voor de operationalisering van de Bouwmeester Scan is een stuurgroep samengesteld met een vertegenwoordiging van een aantal organisaties: het

Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), de Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP), de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG) en het Team Vlaams Bouwmeester (TVB). De stuurgroep is aangevuld met drie deskundigen: professor Coppens van de Universiteit Antwerpen, Philippe Van Wesenbeeck, diensthoofd van de Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, Departement Duurzame Stedelijke Ontwikkeling en Ondernemen van de stad Gent, en Erik Grietens van de Bond Beter Leefmilieu.

De stuurgroep zal mee zorg dragen voor de inhoudelijke, wetenschappelijke en beleidsmatige kwaliteit van de Bouwmeester Scan. Met het oog op beleidsbeslissingen zullen de leden hun eigen expertise kunnen inbrengen.

De Bouwmeester Scans zullen worden uitgevoerd door een van de vijf beschikbare onderzoeksteams. Elk onderzoeksteam bestaat uit deskundigen op het vlak van landschapsinrichting, stedenbouw, planologie, klimaat, mobiliteit en beleid. In functie van het te scannen gebied kan dit team nog uitgebreid worden met deskundigen uit andere domeinen.

De procedure voor het aanstellen van deze onderzoeksteams is vandaag nog niet afgerond. Daarvoor loopt momenteel een gunningsprocedure. Na de gunning zullen de onderzoeksteams uitgenodigd worden om concrete afspraken te maken over de te gebruiken data en de te hanteren parameters. Dit overleg wordt begeleid door professor Coppens. De evaluatie zal gebeuren op basis van een aantal vragen die standaard zijn voor elke scan. In essentie is de Bouwmeester Scan een set van ongeveer tachtig vragen die geclusterd zijn volgens vier thema's. Thema 1 is Dichtheid en kernversterking, thema 2 is Open Ruimte, thema 3 Mobiliteit en thema 4 Regelgeving en Publiek Ondernemerschap.

Finaal levert het onderzoeksteam een rapport op met de volgende onderdelen. Voor thema 0, Ruimtelijke verkenning en Macro-scan, gaat het over de ruimtelijke verkenning en een eerste onderverdeling van het gebied in zones met ontwikkelingskansen voor meer dichtheid en kernversterking en zones met ontwikkelingskansen voor meer open ruimte. Voor de thema's 1 tot en met 3, Dichtheid en kernversterking, Open Ruimte, en Mobiliteit, worden de ruimtelijke sterktes en zwaktes bepaald op basis van een kwantitatieve en een kwalitatieve evaluatie en wordt een concrete agenda van projecten voor de ruimtelijke transitie voorgesteld. Voor thema 4, Regelgeving en Publiek Ondernemerschap, worden de beleidsmatige sterktes en zwaktes bepaald op basis van een kwantitatieve en een kwalitatieve evaluatie en wordt een agenda van beleidsmatige ingrepen voor de ruimtelijke transitie voorgesteld.

Alle acties worden geëvalueerd aan de hand van drie criteria: de sociaal-maatschappelijke winsten, de bijdrage aan het behalen van klimaatdoelstellingen en de financiële impact –de bijdrage aan de transitie naar een kostenefficiënt ruimtelijk model.

Er zijn geen rechtsgevolgen verbonden aan de Bouwmeester Scan. Het eindrapport van de Bouwmeester Scan heeft het statuut van een expertenadvies voor het lokaal bestuur dat de aanvraag heeft ingediend.

Ik kan u ook een indicatieve timing voor de Bouwmeester Scans meegeven. Vijftien scans zullen worden opgeleverd voor het zomerreces. De bedoeling is om de volgende vijftien op te leveren tegen het einde van het jaar. Dit kan mogelijk nog wijzigen, afhankelijk van de reële voortgang van elk van de dossiers.

U hebt een punt dat dit bestuursperiode-overschrijdend is. De gemeenten zijn ook niet verplicht om daaraan deel te nemen, de gemeenten die dat doen, zijn vaak al bezig met de voorbereiding van hun gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan.

Blijkbaar zijn er een zestigtal die onmiddellijk kandidaat zijn, wat betekent dat er voldoende interesse is.

Het is werk op lange termijn. Ik neem aan dat, wie er ook bestuurt na 1 januari, voor continuïteit zal zorgen. De klemtonen kunnen verschillen, maar dit is ook maar een advies dat een van de elementen kan zijn, en zal zijn wellicht, voor de beleidsbeslissingen die het nieuwe college, de nieuwe meerderheid, daarna zal nemen in de gemeente of de stad.

Lydia Peeters (Open Vld): Dank u, minister president, voor uw uitgebreid antwoord, en ook voor het toezeggen van de lijst van gemeenten die zich kandidaat gesteld hebben. Een zestigtal hebben interesse getoond. Het verwondert me niet zo heel erg. Ik heb zelf ook een paar atria bijgewoond inzake het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Daar leven heel veel vragen naar de concrete invulling van het witboek.

Nu wordt er een scan gemaakt, terwijl er heel wat provincies en lokale besturen zelf bezig zijn met een herziening van hun eigen ruimtelijke structuurplannen of met de opmaak van een eigen lokaal beleidsplan. Zolang de beleidskaders gekoppeld aan het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en aan het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zelf er niet zijn, is dat natuurlijk altijd nog wel wat een probleem hoe men dan alles gaat linken met elkaar. Zeker als men een studie doet in het kader van een eigen ruimtelijk structuurplan of een nieuw beleidsplan, gaat men heel alomvattend te werk, rekening houdend met zowel technologische aspecten als met woonaspecten en dergelijke, en die zitten hier nu niet in.

Ik had begrepen dat het Departement Landbouw ook ontgoocheld was omdat zij toch partner zijn inzake open ruimte en niet betrokken werden bij deze scan. Misschien kan dat toch nog worden meegenomen.

Dat wat betreft interesse. Los daarvan zegt u, als ik het goed begrepen heb, dat er op dit moment vijf onderzoeksteams worden opgesteld, telkens begeleid door een deskundige. Verder heb ik het misschien niet zo goed begrepen. Gaan zij nu eigenlijk de parameters van de scan bepalen? Of zijn die parameters er al? Dat lijkt mij zeer belangrijk. Als we straks vijf onderzoeksteams laten werken in het veld, en die hanteren allemaal andere parameters, dan krijgen we telkens een heel andere scan. Als die parameters nog niet gekend zijn, begrijp ik niet zo goed hoe dat gaat lopen. Hoe krijgen we dan de garantie dat dat allemaal objectief en op dezelfde wijze is verlopen? Daar maak ik me zorgen over, opnieuw gekoppeld aan het feit dat er nog altijd geen nieuwe decretale basis is. Dat is nog altijd het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen van 1997 of de structuurplannen of de ruimtelijke uitvoeringsplannen die daaruit zijn voortgekomen en die zelf al een heel proces met objectieve criteria hebben doorlopen.

Bijkomend heb ik nog een vraag specifiek over de oproep van de impulsprojecten ruimtelijke transitie. Het Departement Omgeving heeft daaromtrent zelf ook een oproep gedaan. De impulsprojecten worden gesubsidieerd om te zorgen voor die ruimtelijke transitie naar minder ruimte-inname. Hoe verhoudt deze scan zich tot die impulsprojecten van de ruimtelijke transitie?

Inzake de criteria hebt u opnieuw verwezen naar de kansenkaarten en dat is ook iets wat mij zorgen baart. De kansenkaart van VITO komt heel vaak naar buiten, terwijl dat maar één element is, en ze is niet op decretale basis of met democratische inspraak tot stand gekomen. Het is een enge studie met een zeer enge analyse, waarbij mijn provincie onder andere bijna volledig van de kaart wordt geveegd, omdat daar inzake openbaar vervoer zeer weinig werd geïnvesteerd. Blijft de kansenkaart een belangrijke parameter?

Ten slotte wil ik nog een bekommernis meegeven, omdat het helemaal uitgaat van het team van de Vlaamse Bouwmeester. Dat team heeft zich in het verleden een paar keer op een eerdere stigmatiserende toon uitgelaten en niet op een toon die een draagvlak kan creëren. Ik denk aan de beweringen dat een viergevelwoning een slechte woning is, en dat verkavelingen niet meer van deze tijd zijn. Er zijn studies die het tegendeel bewezen hebben, onder andere de studie van professor Laverge van de UGent. Ik hoop dat daar bij die scan allemaal rekening mee wordt gehouden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Inderdaad, het witboek is bekend. Er moet nog een decretale omzetting van gebeuren. U weet dat er al een eerste voorontwerp van het Instrumentendecreet is. Ik denk dat de grote lijnen van het witboek bekend zijn.

Er zijn al gemeenten, los van de scan of het impulsproject van het Departement Omgeving, die aan de slag gaan. In mijn arrondissement ken ik een stad en een gemeente – Kortrijk en Wevelgem – die beslist hebben om geen woon-uitbreidingsgebied meer aan te snijden. Het leeft heel sterk, ook op lokaal niveau. De gemeenten hebben hun autonomie. Het is goed dat ze op velerlei manieren de voorbereiding van die beleidsplannen aanpakken en dat ze daar proactief mee aan de slag gaan.

De impulsprojecten ruimtelijke transitie staan hier los van. Maar, nogmaals, dit is maar een advies, het is de gemeente die intekende of niet intekende. Ze kunnen vrij hun beleid bepalen. Ook als ze ingetekend hebben, blijft dit maar een advies, dat hen niet bindt, en dat geen enkele wettelijke of juridische waarde heeft met betrekking tot een verplichte omzetting of wat dan ook.

Wat de parameters betreft, heb ik u gezegd dat de vragen bekend zijn. Die tachtig vragen zijn geclusterd rond de vier thema's die ik heb opgesomd. De objectieve parameters die nodig zijn om die vragen te beantwoorden, zijn momenteel nog niet definitief vastgelegd. Die parameters zullen voorafgaand aan het uitvoeren van de Bouwmeester Scan finaal worden vastgelegd. Dat zal gebeuren in overleg met de stuurgroep en de vijf onderzoeksteams die de Bouwmeester Scan zullen uitvoeren.

De kaart van VITO is, voor zover mijn informatie strekt, nog niet definitief. Die wordt op dit ogenblik nog verfijnd. Er is nog inbreng vanuit verschillende overheden. Het is ook maar een van de informatiebronnen naast diverse andere.

Zoals ik al zei, heeft de Bouwmeester Scan op zich geen juridische waarde. Het zal een advies zijn dat van aard is te komen tot afgewogen beleidsbeslissingen in functie van de vier thema's die ik heb vermeld.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Minister president, ik dank u om heel duidelijk te stellen dat het louter een advies is. Het is goed dat lokale besturen proactief aan de slag kunnen gaan. Anderzijds merk ik zelf op lokaal vlak dat op het moment dat we proactief iets willen uittekenen, we steeds van de provinciale overheid te horen krijgen dat dit niet kan omdat het niet past binnen ons structuurplan of binnen het structuurplan van de provincie. Proactief aan de slag gaan om te voorkomen dat er ruimte-inname gebeurt, daar is geen juridische basis voor. 'First things first': er moet eerst een juridische basis zijn. Eerst zou er een Beleidsplan Ruimte Vlaanderen moeten zijn. Eerst zouden de beleidskaders heel concreet moeten worden gemaakt. Dan pas kunnen we effectief aan de slag en

kunnen we overgaan tot het beperken van de ruimte-inname, met uiteraard ook de bescherming van de eigendomsrechten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aangekondigde hervorming van de vergoedingen voor de bestuurders van Vlaamse openbare instellingen – 1111 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Paul Van Miert

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister president, een heel aantal jaren geleden werd in de nasleep van de BBB-hervorming (Beter Bestuurlijk Beleid) een weging gedaan van alle agentschappen. Er waren toen verschillende categorieën, A, B, C en D, om een inschaling te maken van wat een goede verloning zou zijn voor bijvoorbeeld de raden van bestuur van de Vlaamse agentschappen.

Ondertussen is beslist om een en ander nog eens te laten evalueren door Hudson. Ze hebben op vraag van de Vlaamse Regering die vergoedingen tegen het licht gehouden. De opdracht was ook om te vergelijken of deze vergoedingen conform zijn met andere organisaties en wat de private sector als vergoedingen hanteert.

Het is goed dat er na al die jaren een degelijk onderzoek is gebeurd om dit allemaal in kaart te brengen. Geruststellend is dat bij de grote meerderheid van onze Vlaamse overheidsinstellingen is vastgesteld dat de vergoedingen in lijn zijn met wat een benchmark, een vergelijking zou opleveren.

Er is toch een minderheid van de onderzochte instellingen waar men nog gestoten is op hoge vergoedingen en soms zelfs, als je een aantal zaken bekijkt, veel te hoge vergoedingen. Er is verwezen naar De Lijn, de VRT en het Vlaams Energiebedrijf. In totaal gaat het om 24 instellingen.

Welke algemene conclusies kunnen uit het door de regering bestelde rapport getrokken worden? Kunt u verduidelijken over welke 24 instellingen het precies gaat?

Welke redenen worden er aangegeven voor het feit dat in die 24 instellingen te hoge vergoedingen betaald worden? Werd in de loop van het uitgevoerde onderzoek bij die instellingen ook gepeild naar de redenen? Waarom is dat zo gegroeid? Hebben ze destijds een verkeerde inschaling gemaakt? Is er niet met de juiste gegevens gewerkt? Is de opdracht ondertussen lichter geworden? Wat is de verklaring?

Zijn er ook instellingen waar vergoedingen uitbetaald worden die opvallend lager zijn dan wat in vergelijkbare organisaties en in de private sector gangbaar is? Zo ja, wat zijn daar de redenen voor? Is dit eigenlijk onderzocht?

Blijkbaar zou de regering van plan zijn om voor de voorzitters van de Vlaamse overheidsinstellingen nog slechts drie vergoedingsschalen te behouden, met name 5000, 9000 en 13.000 euro. Waarop zijn deze bedragen gebaseerd? Zijn die bedragen terug te vinden in de Hudsonstudie als een conclusie of een suggestie?

Aangezien er een aantal wijzigingen zijn aangekondigd en u de conclusies van dit rapport wilt omzetten in beleidsbeslissingen, is mijn vraag binnen welk

tijdsbestek de Vlaamse Regering denkt deze aangekondigde aanpassing van de vergoedingen door te voeren.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes, de vraag die ik heb laten beantwoorden door de studie van Hudson, had ik hier aangekondigd toen er destijds discussie was over dit onderwerp. Ik heb toen gezegd dat ik een studie in de markt zou laten zetten om na te gaan of de vergoedingen van de leden van de raad van bestuur van de organisaties die onder het toepassingsgebied vallen van het decreet Deugdelijk Bestuur, billijk zijn en of ze in lijn liggen met vergelijkbare publieke en private organisaties.

Bij de Vlaamse overheid is de meest gebruikte vorm van vergoeding een combinatie van een zitpenning per vergadering met een vaste jaarlijkse vergoeding.

Hudson heeft een indeling gemaakt op basis van de Europese kmo-definitie, wat een objectieve vergelijking mogelijk maakt. De vergelijkingsbasis is de totale bestuurdersvergoeding op jaarbasis. Dit is dus eventueel, zo niet meestal, een combinatie van een vaste vergoeding en zitpenningen.

In het algemeen is het bedrag van de totale bestuurdersvergoeding op jaarbasis lager bij de organisaties van de Vlaamse overheid dan bij vergelijkbare publieke en private organisaties die hebben deelgenomen aan het onderzoek. Dit bevestigt dus mijn aanvoelen dat ik enkele maanden geleden heb geuit, dat de Vlaamse overheid over het algemeen niet buitensporig veel betaalt aan haar bestuurders.

De Vlaamse overheid betaalt in het algemeen ongeveer de helft van andere publieke organisaties en een derde van de private sector. Sommigen zullen zich herinneren dat ik toen bijvoorbeeld heb verwezen naar de vrije tribune van Herman Daems die de vergelijking maakte met de privésector. Hij zei dat de vergoedingen veel lager liggen dan in de privésector. Dit blijkt dus ook uit de studie. We zitten dus ongeveer op de helft van de andere publieke organisaties en op een derde van de private sector. De bedragen verschillen naargelang de omvang van de organisatie – er is een indeling in drie categorieën –, maar de verschillen zijn significant.

Hudson raadt in zijn aanbevelingen aan om daadwerkelijk bestuurdersvergoedingen toe te kennen, net omdat professionaliteit en inzet beloond moeten worden, ook als dat gebeurt bij een overheidsorganisatie.

Hudson heeft in zijn rapport ook aanbevelingen opgenomen over de hoogte van de vergoedingen, afhankelijk van de grootte van de organisatie en met een onderscheid tussen de voorzitter en de stemgerechtigde leden. Hiervoor heeft Hudson gekeken naar de resultaten uit het onderzoek bij een referentiegroep van publieke organisaties en van private organisaties. Hierbij werd gestreefd naar een goede mix tussen de gangbare vergoedingen van zowel de publieke als private organisaties.

Het rapport is in extenso gepubliceerd. U kunt dus alle gegevens daar terugvinden.

In het algemeen positioneren de richtcijfers van Hudson zich hoger ten opzichte van publieke organisaties en lager dan de richtlijnen die door Guberna en door het Instituut voor familiebedrijven werden voorgesteld voor private organisaties.

Voor de 'gewone' bestuurders en voor de regeringscommissarissen of regeringsafgevaardigden beveelt Hudson als totale vergoeding in kleine organisaties een bedrag aan van 2500 euro op jaarbasis. Voor middelgrote organisaties wordt dat

4500 euro, en voor grote organisaties 6500 euro. Voor de voorzitters stelt Hudson voor deze bedragen te verdubbelen.

Voor de 177 organisaties, 88,5 procent van de onderzochte organisaties, is er absoluut geen probleem: er worden ofwel geen vergoedingen uitgekeerd, ofwel zijn de vergoedingen in lijn met wat Hudson beschouwt als een bescheiden vergoeding of zelfs lager. Bij 23 organisaties, of 11,5 procent, ligt de vergoeding voor de leden van de raad van bestuur, de voorzitter en/of de regeringscommissaris boven de aanbeveling van Hudson. Het is niet altijd zo eenduidig. Er zijn ook verschillen die optreden. Er zijn regeringscommissarissen die soms meer krijgen dan een bestuurder. Dat is historisch gegroeid. Het is dus niet zo dat je kunt zeggen: het is altijd én de gewone leden én de regeringscommissaris of de voorzitter. Het verschilt van geval tot geval. Hudson heeft daar nader onderzoek naar gedaan. Voor 8 van de 23 organisaties is het verschil eerder gering en lager dan 130 procent van de richtcijfers die Hudson vooropstelt. De andere variëren dan in meerdere of mindere mate.

Het gaat, zoals ik al zei, om meerdere organisaties in uiteenlopende sectoren. De besluitvorming gaat soms ver terug in het verleden en is vaak op ad-hocbasis gebeurd. U weet dat we in het begin van de regeerperiode een aantal maatregelen hebben genomen, bijvoorbeeld een halvering van de vergoeding van de voorzitter van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM). Daar doet Hudson nu geen aanbeveling over omdat het een organisatie buiten categorie is, maar ook daar zal een aanpassing gebeuren. Idem voor de regeringscommissarissen bij BAM en bij de Limburgse Reconversie maatschappij (LRM).

Met de studie hebben we nu een objectief instrument om de bestuurdersvergoedingen te beoordelen en bijkomend bij te sturen waar nodig.

In de schoot van de Vlaamse Regering is daarom overeengekomen dat we zo spoedig mogelijk, en uiterlijk voor de zomer van dit jaar, voor de 23 organisaties waar er vergoedingen zijn die hoger liggen dan aanbevolen, die zullen verminderen naar het niveau dat Hudson aanbeveelt. Zoals ik al zei, is ook afgesproken om de vergoeding van de voorzitter van BAM te verlagen. Daar is geen aanbeveling voor geformuleerd, maar uit de resultaten van het vergelijkend onderzoek dat Hudson opleverde, hebben we toch kunnen afleiden dat ook hier zich een vermindering opdringt. Tevens hebben we binnen de regering afgesproken dat we voor de gewone bestuurders en voor de regeringscommissarissen de vaste vergoeding alleen nog toekennen wanneer deze – behoudens overmacht – op jaarbasis minstens twee derde van de bestuursvergaderingen hebben bijgewoond. De aanbeveling van Hudson was eigenlijk om te werken met enkel zitpenningen per effectief bijgewoonde vergadering, maar in de regering is er terecht geoordeeld dat een bestuurder meer doet dan alleen maar actief zijn op een vergadering. Hij moet studiewerk doen, af en toe is er elektronische besluitvorming, een bestuurder is meer bezig dan het uur of de twee uren van de vergadering. We vinden het dus wel goed dat die vaste vergoeding blijft, maar anderzijds zeggen we toch ook dat je twee derde van de vergaderingen moet bijwonen, behoudens overmacht zoals ziekte of een ongeval.

Het is inderdaad zo dat er organisaties zijn die een lagere vergoeding toekennen dan wat Hudson aanbeveelt. Binnen de Vlaamse Regering is afgesproken dat organisaties, indien ze dit opportuun achten en op voorwaarde dat ze dit behoorlijk motiveren, de actuele vergoeding kunnen verhogen tot het bedrag dat Hudson aanbeveelt.

Iedere Vlaamse minister zal binnen haar of zijn bevoegdheden deze beslissing verder concretiseren en daartoe de nodige initiatieven nemen. In een aantal gevallen zal dat decretaal moeten gebeuren, in andere zal de algemene vergadering moeten beslissen. Het moet geval per geval worden onderzocht.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik denk dat het goed is dat we die cijfers hebben omdat ze ook wat ingaan tegen de trend van de laatste maanden. Er zijn natuurlijk in Brussel en op andere plaatsen, soms ook in Vlaanderen en Wallonië, zaken naar boven gekomen die wantrouwen hebben gecreëerd en waarover mensen terecht verontwaardigd zijn. Ik denk dan ook dat het heel goed is dat er een studie gebeurt die aantoonst dat het in Vlaanderen in grote lijnen goed zit en dat het heel goed is dat de Vlaamse Regering, waar het nog niet in lijn ligt, actie wil ondernemen. De zomer van 2018 lijkt me snel, maar het is goed dat men er geen gras over laten groeien.

Ik vind het ook correct dat men kiest voor de mensen die een vaste vergoeding krijgen en dat men ergens een limiet hanteert met de twee derde aanwezigheid. Dat lijkt me billijk. Men waardeert dit en zegt dat het om meer gaat dan enkel naar vergaderingen gaan. Zo wordt het vaak door de buitenwereld gepercipieerd, maar er is een permanente betrokkenheid voor bestuurders en het lijkt me dan ook correct dat het zo wordt gezegd.

Er zal misschien her en der wat moed nodig zijn bij diegenen die een lagere vergoeding hebben, maar waar het vanwege het klimaat niet goed overkomt om te vragen om die te verhogen. Ik denk dat dit wel mag gebeuren als het wordt geobjectiveerd.

Het is ook correct dat men zegt dat men in de overheidssector niet het grote geld moet verdienen, maar mensen mogen ook billijk worden vergoed. Je mag natuurlijk veel vrijwillig doen, dat is heel goed, maar men mag ook niet de indruk wekken dat diegenen die elders niet aan de beurt komen voor het grote geld, bij de overheid terecht kunnen. We moeten naar kwaliteit streven, en ik denk dat dat op deze manier gebeurt.

Ik ben dus blij dat de studie gemaakt is. Ik ben ook blij met de initiatieven die gebeuren om ze verdere uitvoering te geven. Ik denk dat we daarmee een beeld over de bestuurders in de publieke sector dat soms te negatief is, ook met daden kunnen counteren.

De voorzitter: De heer Vandenbroucke heeft het woord.

Joris Vandenbroucke (sp.a): Het is een bijzonder interessant rapport dat is opgeleverd. Het is goed dat dit onderzoek is gebeurd, minister-president. Het is ook goed dat de regering, nog voor de zomer, een aantal maatregelen neemt, want niettegenstaande de vergoedingen globaal correct ogen, zijn er toch een aantal zaken die eruit springen en moeten worden aangepakt.

Het valt mij op dat er soms zeer grote verschillen zijn in de vergoedingen die worden toegekend tussen de verschillende beleidsdomeinen, verschillen die ik niet altijd kan verklaren. Is het een soort cultuur die ermee gepaard gaat, een gewoonte, een traditie? Ik weet het niet. Er zijn ook aberraties zoals bijvoorbeeld de vaststelling dat de vaste jaarlijkse vergoeding in kleine entiteiten tot 40 procent hoger ligt dan in grote entiteiten. Dat zijn zaken die moeten worden gecorrigeerd.

Waar ik het niet mee eens ben, minister-president, is dat u zegt dat daar waar vergoedingen worden uitgekeerd die lager liggen dan wat Hudson aangeeft als redelijke vergoeding, deze moeten kunnen worden opgetrokken en dat u dat dan maar overlaat aan de beoordeling van die betrokken entiteiten zelf. Ik denk dat het risico ontstaat dat we uiteindelijk in totaliteit meer vergoedingen zullen uitkeren, als ze dat consequent zullen doen in de toekomst. In die beleidsdomeinen waar nooit sprake is geweest van hoge of hogere, of zelfs niet zo'n

hoge vergoedingen, maar eerder een lagere of geen vergoedingen, en waar de zaken tot op heden perfect verlopen zijn, waar goede bestuurders kunnen worden aangetrokken, zie ik niet in waarom ze de bedragen zouden optrekken.

Maar ik kijk uit naar de beslissing die de regering daarover neemt nog voor de zomer.

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Minister-president, het is een onderzoek waar ik om allerlei redenen zeer hard naar heb uitgekeken. Ik ben blij dat het er uiteindelijk is gekomen. Het is een zeer goed rapport waar we zeer veel uit leren. Ik vind ook dat een groot deel van de conclusies die u en de Vlaamse Regering daaruit trekt, toch wel de juiste zijn.

Ik heb toch wel een aantal opmerkingen. In het algemeen stoort het mij wel enigszins dat – oké dat private organisaties die worden aangezocht, weinig redenen hebben om te antwoorden – een aantal publieke entiteiten van de Vlaamse overheid niet eens de moeite hebben gedaan om te antwoorden. Daar heb ik het wat moeilijk mee, zeker als ik zie staan: opleidingscentrum van De Lijn, Livan Infrastructure, wat ook te maken heeft met tram, DBFM Scholen van Morgen. Het zijn allemaal organisaties die met behoorlijk wat overheidsgeld werken en waar men, zelfs na verschillende aanmaningen, blijkbaar niet de moeite heeft genomen om te antwoorden op de vragen. Ik vind dat persoonlijk jammer, zeker op het moment dat we naar transparantie streven.

Ik zie ook bij de aanbevelingen van Hudson – en daar hebt u minder over gezegd – dat men toch wel vaststelt, zelfs al haalt men de mensen zonder stemrecht uit de raad van bestuur, dat het aantal stemgerechtigde leden in de publieke entiteiten nog altijd hoger ligt dan het aantal leden in de raden van bestuur van private organisaties. Wordt daar ook naar gekeken? Is men ook van plan om na te gaan of het niet met wat minder bestuurders kan? Men heeft het vrij eerlijk gedaan: men trekt de niet-stemgerechtigde leden eraf, maar dan zit men nog altijd bovengemiddeld.

Over mijn tweede vraag hebben we een aantal maanden geleden een discussie gehad. Het is me niet helemaal duidelijk – en ik snap wel dat u een stap wilt zetten –, maar het gaat over alles wat te maken heeft met de regerings-commissarissen. In het rapport van Hudson, op pagina 111, wordt toch een belangrijk onderscheid gemaakt. Ze stellen voor om niet naar een vergoeding te gaan als die toezichtsfunctie deel uitmaakt van de taakomschrijving in zijn of haar entiteit. Herinner u de discussie. Ik heb geen probleem met regerings-commissarissen die van buitenaf komen, maar heel wat regeringscommissarissen zijn mensen die uit een kabinet te komen.

Ik heb toen de vraag opgeworpen of dit niet een soort verlengde is van de opdracht die men binnen een kabinet heeft als adviseur. Zij maken daar wel een onderscheid in. Ik heb u daar iets minder over horen zeggen. U hebt het wel gehad over de samenstelling van de vergoeding, wat natuurlijk een belangrijk aandachtspunt is, maar men maakt daar op bladzijde 111 een soort van onderscheid in waar ik graag uw mening over zou horen. Is dat geen discussie die we zouden moeten kunnen voeren, zeker gezien de vragen die toch zijn opgeworpen?

Mijn laatste vraag heeft te maken met zitpenningen en sluit voor een deel aan bij wat de heer Vandenbroucke heeft gezegd. Er zijn inderdaad een aantal uitzonderingen die in het rapport naar boven komen en waar inderdaad exuberante bedragen worden betaald waarvan u terecht zegt dat u dat op korte termijn zult aanpakken. Ik vind het ook goed dat u een duidelijke en strikte

deadline hebt: het is belangrijk dat u daar snel op ingrijpt. Maar wanneer ik het rapport van Hudson bekijk, zie ik daarnaast ook grote cultuurverschillen tussen verschillende entiteiten. Wanneer we kijken naar balanstotalen en het aantal mensen dat actief is, de vte's, dan zien we daar een aantal tegenstrijdigheden, of toch op het eerste gezicht zaken die haaks op elkaar staan. U bent nu zeer dicht bij de aanbevelingen gebleven die Hudson zelf doet, maar wanneer ik de cijfertabellen in de bijlage bekijk, dan zie ik nog een aantal zaken die me opvallen en waarvan ik denk dat het misschien de moeite waard is om te bekijken of we ook daar niet moeten gaan naar één soort van zitpenning, niet enkel gezien de grootte maar ook het balanstotaal. Nu zijn er tussen verschillende sectoren maar ook intern soms heel grote verschillen. Die kunnen misschien ontstaan zijn als gevolg van traditie- of cultuurverschillen, maar dan is het nu toch het moment om dat aan te pakken.

Ik sluit me ook aan bij de heer Vandenbroucke dat het nu een verkeerd signaal zou zijn dat wie nu onder de lat scoort, nu plots bij wijze van spreken zijn vergoeding naar boven zou bijstellen.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Ik sluit me aan bij de vraagstellers en bij de collega's van de oppositie dat het een goede zaak is dat die studie is uitgevoerd. Als overheid hebben we de plicht om onszelf voortdurend in vraag te stellen en na te gaan of die praktijken correct verlopen. Het is natuurlijk een beetje gevaarlijk om je als overheid te vergelijken met privépraktijken: daar zijn altijd een aantal verschillen. Maar als men dan toch iets richtinggevends nodig heeft, dan lijkt dit me wel een goede oplossing.

Heel wat zaken zijn historisch gegroeid. Zij zijn nu naar boven gekomen en kunnen worden aangepast. De belangrijkste conclusie uit heel de studie voor mij, en ik steun daarin de heer Kennes, is dat men niet kan zeggen dat er een gigantisch groot cultuurprobleem bestaat bij die verschillende instellingen. Wanneer 90 procent van die instellingen vergoedingen betaalt die lager liggen, dan is het wantrouwen waarvan sprake, niet geheel terecht.

Iedereen geeft hier ook aan dat de overheid de plicht heeft om mensen aan wie ze vraagt om hun verantwoordelijkheid op te nemen binnen die overheid, daar correct voor te vergoeden. In die zin begrijp ik de logica niet, mijnheer Vandenbroucke en mijnheer Rzoska, wanneer jullie zeggen dat het wel correct is dat de 10 procent die boven de studie van Hudson zit, wordt verlaagd maar niet dat wie daaronder zit, op zijn minst de toelating krijgt om die op te trekken. We zijn het er allemaal over eens dat enerzijds de Hudsonstudie een goede richting aangeeft en dat anderzijds mensen die hun verantwoordelijkheid opnemen binnen de overheid, daarvoor een correcte vergoeding krijgen. We volgen die logica wel voor het verlagen van deze die erboven zitten, maar staan die niet toe voor deze die eronder zitten. Daarvan ontgaat me de logica. Ik vind dat dit ook getuigt van weinig vertrouwen in onze overheidsinstellingen. Ik denk dat de regering hier een goed voornemen maakt: degenen die erbovenuit schieten, moeten naar beneden worden gehaald, maar we moeten wel het vertrouwen geven aan die instellingen om zelf uit te maken om al dan niet te verhogen.

De idee dat dit plots zou leiden tot een inflatieval van die vergoedingen is niet waar. We mogen niet vergeten dat die instellingen dat ook allemaal moeten inpassen in hun eigen begrotingen. Het is niet dat zij daar plots veel geld voor bij krijgen van de Vlaamse overheid; zij moeten daar zelf voor instaan. Zij zullen dus wel tweemaal nadenken voor ze die verhogen. Het getuigt volgens mij echter van vertrouwen in de autonomie van die instellingen dat wij hun de kans en de ruimte geven zonder te vrezen dat dit tot nieuwe scheeftrekkingen zou leiden.

Volgens mij zijn de conclusies die de Vlaamse overheid verbindt aan de onderzoeksresultaten van Hudson, de enige juiste conclusies.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik stel vast dat het parlement tevreden is dat deze studie heeft plaatsgevonden en dat de resultaten bekend zijn gemaakt. We beschikken daarmee over goed materiaal om mee aan de slag te gaan. Ik dank iedereen voor die positieve waardering.

Belangrijk is, en dat is ook gezegd door de heren Kennes en Diependaele, dat er geen misbruiken zijn vastgesteld. Er zijn geen grote aberraties, er zijn een aantal vergoedingen die vaak historisch zijn gegroeid of door voortzetting van vennootschappen of instellingen die al bestonden, en die boven de richtprijs liggen, maar schandalen zijn daar niet aan bod gekomen. Dat is, zoals de heer Kennes zei, belangrijk in deze tijden waar regelmatig wel dat soort zaken opduikt.

De regering heeft beslist om zich daaraan te conformeren. De vergoedingen die te hoog zijn, gaan naar beneden, naar de richtprijs. De richtprijs is een aanbeveling van Hudson. Men kan daar inderdaad over discussiëren. Ik heb u de vergelijking gegeven: de mediaan van onze vergoedingen ligt lager dan die van de publieke sector waarmee is vergeleken, ligt lager dan de private. Vanuit de beoordeling van de organisaties heeft Hudson een aanbeveling gedaan. Wij hebben besloten die over te nemen. We doen dat ook niet als een algemene maatregel maar voor die instellingen, mijnheer Rzoska en mijnheer Vandenbroucke, waar de vergoedingen lager liggen. Het is niet zo dat ze moeten aanpassen, maar we geven hun wel die kans. Dat is ook omdat Hudson zegt, ook in lijn met de aanbeveling van de code-Buysse III, dat inzet en verantwoordelijkheid moeten worden beloond. Een overheid kan het niet maken te zeggen dat de vergoeding die boven die richtprijs zit, naar beneden moet en dat wie daaronder zit of helemaal geen vergoeding krijg, ernaar kan fluiten. Dat is geen correct beleid.

We laten dat over aan de autonomie van die instellingen, zij kunnen dat zelf beslissen. Zij kunnen beslissen dat ze het houden bij wat het was omdat dat een goede vergoeding is, maar als zij menen dat ze geroepen kunnen worden om op te trekken, dan moeten ze dat ook op een gemotiveerde manier doen. Dit is een heel correcte en wijze maatregel die niet zal leiden tot afwijkingen, want de limiet blijft natuurlijk de vergoeding zoals die naar boven komt in Hudson.

We moeten ook niet veronderstellen dat wij geen mensen met kennis, expertise en ervaring moeten aantrekken. Wij moeten niet bovenmatig hoog verlonen maar wij moeten een correcte vergoeding geven aan wie verantwoordelijkheid opneemt voor het geheel, soms met zware verantwoordelijkheden en heel ingewikkelde dossiers. Daarom is ook een onderscheid gemaakt tussen kleine, middelgrote en grote en zijn er een aantal die buiten de aanbeveling blijven.

Mijnheer Rzoska, elke minister zal dus de nodige maatregelen nemen. Als een instelling zich heeft veroorloofd om niet te antwoorden, betekent dit natuurlijk niet dat zij buiten de scope blijven. Er zal voor elk van de instellingen, waar nodig, opgetreden worden.

Wij hebben meer bestuurders dan in de private sector, volgens Hudson. We moeten er natuurlijk ook rekening mee houden dat er ook een aantal waarnemende leden zijn, dat er ook vaak regeringsafgevaardigden zijn die daar deel van uitmaken, maar daar zijn geen cijfers voor. Er zijn geen correcte objectieve cijfers om te zeggen dat de raad van bestuur bestaat uit zus of zoveel personen. We moeten er ook rekening mee houden dat een regering als aandeelhouder vaak bestaat uit twee, drie of vier partijen. Een overheid is aandeelhouder, benoemt haar bestuurders om daar het beleid dat worden gevoerd door de

Vlaamse Regering, vorm te geven. Maar ik herhaal dat daar geen afwijkingen zijn. Naar aanleiding van de operatie deugdelijk bestuur die ik heb doorgevoerd, zorgen we ervoor dat het aantal bestuurders niet verhoogt. Vandaar dat dit soms een complexe situatie is. Wanneer men naar een derde onafhankelijke bestuurders moet gaan, moeten een aantal bestaande bestuurders uittreden. Die operatie is volop bezig. Dat leidt niet tot een verhoging, maar het is wel een aanvulling ten opzichte van de vertegenwoordigers van de aandeelhouder zelf.

Wat de regeringscommissaris betreft, gaan wij ervan uit dat het altijd een bijkomende opdracht is ten aanzien van de bestaande opdracht. Men moet naar die vergaderingen gaan, men moet die dossiers instuderen. Die opmerking van Hudson wordt door de regering niet gevolgd.

En dan kom ik bij de vergoedingen die buiten categorie zijn. Bij PMV en LRM gaat het om correcte vergoedingen. Mensen laten zich geen vergoeding uitbetalen voor de dochtervennootschappen, voor zover ik weet. Minister Muyters zorgt ervoor dat tal van die dochters bij PMV worden ingekanteld zodat er nog één raad van bestuur is die dan ook gaat over de verschillende entiteiten. Ik verwijs naar bijvoorbeeld de Vlaamse Erfgoedkluis. Dat is geen aparte dochter meer, maar is ingekanteld bij PMV. De taak wordt uiteraard nog volop uitgevoerd, maar leidt er niet meer toe dat er aparte bijkomende bestuursvergoedingen worden uitbetaald.

PMV heeft een portefeuille van ongeveer 1,2 miljard euro. Als je dat vergelijkt met een privaat investeringsfonds, dan zijn de vergoedingen daar absoluut niet te hoog. Wie met die bestuurders praat, weet ook dat dat zeer belangrijke vergaderingen zijn met zeer zware dossiers waar men zich sterk op moet voorbereiden om te komen tot gefundeerde beslissingen. Hetzelfde geldt bij LRM. Ik wil die mensen niet stigmatiseren. Er zijn ook mensen die afstand doen van hun vergoedingen en die zich al gestigmatiseerd hebben gevoeld in de media. Zodra wij objectieve cijfers en bedragen hanteren, wil ik daar volop achter staan omdat die mensen verantwoordelijkheid nemen.

BAM is een uitzondering in die buitencategorie. Ik herhaal dat wij hebben gehalveerd, dat was een erfenis met een vergoeding van 150.000 euro. We hebben die gehalveerd naar 75.000 euro. Die is naar mijn aanvoelen nog te hoog, en daar zullen we dan ook een maatregel nemen.

We zullen vorm geven aan de aanbevelingen zodat we op dat vlak een verantwoordelijke daad van goed bestuur stellen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Matthias Diependaele aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het sterker verankeren van Vlaamse groeibedrijven – 1144 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Paul Van Miert

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Voorzitter, het is een lange vraag en ik vind het een beetje vervelend om een lange vraag voor te lezen maar omdat er zoveel mensen aan hebben meegewerkt, wil ik ervoor zorgen dat alles aan bod komt. Het zal u ook wel opgevallen zijn dat het vooral een samenvatting is van de boeiende discussie die de laatste tijd in de media is gevoerd en die absoluut nog niet is afgerond.

In januari werd bekend dat het Gentse biotechbedrijf Ablynx wordt overgenomen door de Franse farmareus Sanofi voor het duizelingwekkende bedrag van 3,9 miljard euro. Slechte 3 maanden voordien had het bedrijf aangekondigd zijn eerste medicijn in zijn 16-jarig bestaan op de markt te kunnen brengen. Het Deense Novo Nordisk deed een overnamebod van 2,6 miljard euro, maar dat werd afgewezen door het management en de aandeelhouders. De 3,9 miljard euro van Sanofi zou volgens financiële experts een faire prijs zijn. In de pijplijn van Ablynx zitten immers nog een hele reeks geneesmiddelen gebaseerd op zeer specifieke bloedlichaampjes afkomstig van onder andere lamabloed. Het is trouwens zeer boeiend om te lezen hoe dat bedrijf is ontstaan met de avontuurlijke verhalen om lamabloed naar hier te krijgen – ondernemen of wetenschappelijk onderzoek kan blijkbaar ook boeiend zijn.

Het belang van farma en biotech voor onze Vlaamse economie kan moeilijk worden overschat. Met 40,7 miljard euro is België op Duitsland na de belangrijkste exporteur van geneesmiddelen in Europa. Daarmee is de sector goed voor 11,3 procent van de Belgische export. Dat levert volgens de beroepsvereniging Pharma.be meer dan 35.000 banen op. Vlaanderen heeft als kennisregio ontegensprekelijk dan ook heel wat te bieden. Ablynx is bijlange na niet de enige Vlaamse prooi voor overnames in de nabije toekomst en was dat ook niet in het verleden. Dat buitenlandse big farma duizelingwekkende bedragen op tafel legt, kan dan ook beschouwd worden als iets om trots op te zijn.

We zijn hier begonnen met de ondersteuning van de biotech en de life sciences in de jaren tachtig. Dat toont aan dat dit pas op lange termijn resultaten oplevert. In die zin, minister-president, hebben de langetermijninitiatieven zoals de plannen voor Visie 2050 hun nut. Er kan wel eens smalend over worden gedaan, maar hier hebben we een zeer concreet voorbeeld dat ons als regio echt geen windeieren legt. Dit bewijst dat het een goede zaak is dat de overheid op lange termijn de zaken aanpakt.

Bij dergelijke overnames worden door de overnemende partij meestal beloftes gemaakt om de lokale vestiging gerust te stellen. In het geval van Ablynx belooft Sanofi de verdere expansie van het expertisecentrum in Gent te steunen en de ontwikkeling van andere Ablynxmedicijnen te versnellen. Topman Edwin Moses maakt zich sterk dat de overname ook voor het Gentse bedrijf en zijn 450 werknemers een uitstekende zaak is. Andere experts zoals Geert Noels erkennen dat er voordelen zijn voor de lokale vestiging bij zo'n overname, maar wijst er ook op dat vergelijkbare beloftes bij andere overnames niet altijd werden nagekomen, bijvoorbeeld bij Movetis, Innogenetics en Cropdesign is dat anders gelopen. Ik wil daar een nuance bij aanbrengen. Het onderzoeksteam dat Movetis heeft uitgebouwd, is ondertussen nog altijd aan de slag in Vlaanderen. Sowieso verliest het overgenomen bedrijf zijn autonomie, verhuist het beslissingscentrum van Gent naar Parijs en moet het bedrijf voortaan concurreren met andere Sanofidivisies voor onderzoeks- en investeringsbudgetten.

In een VIVES-paper van 2010 'Verankering in België: hoofdzetels zijn een hoofdzaak' wordt cijfermatig aangetoond dat de aanwezigheid van hoofdzetels een hoofdzaak is voor jobcreatie – al stellen de onderzoekers ook dat dit voornamelijk een regel is die geldt voor industriële sectoren. In de niet-industriële sectoren is dit een veel minder duidelijk fenomeen. In die zin moet worden gewezen op de specifieke kenmerken van sciencebased ondernemingen, zoals biotechbedrijven, ICT-bedrijven of een bedrijf dat op basis van wetenschappelijke uitvindingen is opgericht. Zij hebben een ander businessmodel, management en financieringsstructuur. Door hun bijzondere levensloop hebben zij de eerste jaren meestal een zeer negatieve cashflow, omdat er nauwelijks omzet is. Kijk maar naar Ablynx, het heeft zestien jaar geduurd voor ze konden aankondigen dat ze met een medicijn op de markt zouden komen. Dergelijke bedrijven hebben nood aan

'geduldig kapitaal'. Daarenboven is de uitkomst van het onderzoek heel onzeker. We hebben het dikwijls over de succesverhalen, maar er zijn minstens even veel mislukkingen. Dat kan je zien aan de gemiddelde rendementen van venture-kapitaalfondsen; mislukkingen moeten worden gecompenseerd met successen. Vlaamse starters zijn dikwijls minder op de consumentenmarkt gericht, maar meer op professionele of zakelijke markten, het B2B-verhaal (business to business).

Midden februari kondigde topman Onno van de Stolpe van het Vlaams-Nederlands beursgenoteerde biotechbedrijf Galapagos aan een verdedigingsmuur te willen bouwen om het bedrijf te beschermen tegen een overname door een groot farmaconcern. Galapagos is het bedrijf dat als volgende wordt genoemd voor een mogelijke overname door een buitenlandse farmareus. Hij wil dit doen door een tweede grote aandeelhouder aan boord te hijsen. Eind vorig jaar bestempelde hij een overname door een grote farmagroep nog als het slechts mogelijke wat een biotechbedrijf kan overkomen. Zij zouden volgens hem geen enkele interesse hebben in prille onderzoeksprogramma's. De gang van zaken bij zo'n bedrijf hangt dikwijls af van de ambitie van het management en de aandeelhouders.

De overnamekoorts in de biotechwereld werkt als vonk om een oud debat nieuw vuur in te blazen. Al is het eerder terug van nooit weg geweest. Reeds in 1980 werd de Gewestelijke InvesteringsMaatschappij Vlaanderen (GIMV) opgericht met als doel Vlaamse bedrijven in hun opstart en internationale groei te ondersteunen. Het verankeren van bedrijven in Vlaanderen was daarbij een extra oogmerk, maar vooral in de jaren 90 van de vorige eeuw stond de zogeheten 'verankering van Vlaanderen' hoog op de agenda. Onder andere toenmalig captain of industry Hendrik Seghers schreef er een boekje over. Dat is zowat het eerste boek met een Vlaams-nationalistische invalshoek dat ik gelezen heb. Ik heb het jammer genoeg niet teruggevonden thuis. Ik las het toen vanuit een trauma over de uitverkoop van België aan Frankrijk. Dat concentreert zich daar een beetje op.

Maar ook vanuit politieke hoek en zelfs vanuit de vereniging Vlaamse leerkrachten werd bijgedragen aan het debat. Ik heb van de Vlaamse culturele koepel vereniging Vlaamse leerkrachten Verankering voor beginners over die Vlaamse verankering.

Uit de wetenschappelijke literatuur – onder andere een thesis van 1995 die ik nog gevonden heb – van toen blijkt net als uit het recent ontstane debat na de overname van Ablynx dat er geen consensus bestaat over de manier waarop buitenlandse overnames een bedreiging vormen voor de Vlaamse economie en de strategische besluitvorming. Als we de geschiedenis van de laatste decennia bekijken, kunnen we ons afvragen of dat zo'n slechte zaak is, maar daar kom ik straks nog op terug.

Het centrale onderscheid dat we terugvinden in het debat van enkele decennia geleden en het recentere debat is het onderscheid tussen de twee grote groepen van verankeringsdefinities. Dat onderscheid komt vandaag terug in de debatten die worden gevoerd in de media. Enerzijds is er de actieve of offensieve verankering die een dynamisch antwoord wil bieden op de overnames en de welvaartcreatie probeert te maximaliseren op lange termijn. Daarbij beperkt de overheid zich tot een indirecte rol en een strategie op lange termijn door het stimuleren van investeringen, competitiviteit en economische groei. Anderzijds wordt ook vandaag door sommige opiniemakers gepleit voor een defensieve verankering waarbij in tegenstelling tot de naam gepleit wordt voor een actief ingrijpen van de overheid om de eigendom van lokale ondernemingen hier te houden. Herman Daems waarschuwt dat Vlaanderen hiervoor op langere termijn wel eens zou kunnen worden afgestraft doordat het moeilijker wordt om investeerders aan te trekken.

Doorheen het debat komen heel wat instrumenten naar voren die kunnen dienen voor een offensieve of een defensieve verankering. Voor offensieve verankering wordt vooral gekeken naar de juiste economische omgevingsfactoren, waarbij sterk onderwijs, het ondersteunen van wetenschappelijk onderzoek, innovatie, hoogopgeleide medewerkers, het brede economische ondersteuningsinstrumentarium de relevantste zijn in het huidige debat. Deze middag had ik een interessant gesprek met iemand en die voegde daar nog rechtszekerheid op het gebied van fiscaliteit aan toe om een goede omgevingsfactor of ecobasis te creëren voor ondernemingen.

Onder defensieve verankering horen eerder juridische en financiële instrumenten die ondernemingen hier moeten houden door in te grijpen in het aandeelhouderschap, de kapitaalsstructuur en de beslissingscentra. Het hoeft geen betoog dat de vorige en huidige Vlaamse regeringen en de huidige Federale Regering actief werk maken van een offensieve verankering door het versterken van de internationale competitiviteit van onze Vlaamse ondernemingen. Ik merk op dat ik schrijf: de huidige Vlaamse regeringen, maar alleen de huidige Federale Regering.

Mijn vragen, minister-president, richten zich vooral op het recente debat dat werd gevoerd over de vraag of Vlaanderen nood heeft aan een defensieve verankering. Het waren voornamelijk Geert Noels en Erik Buyst die zich in het recente debat uitspraken voor een defensieve verankeringsstrategie. Ik voeg hier de stellingen en standpunten van de verschillende protagonisten in het debat aan toe. Ik wil wel opmerken dat iedereen zeer genuanceerd is in het debat. Er is niemand die één duidelijke lijn voorstaat, er is altijd de nodige nuancering.

Zij zien Vlaanderen uitgroeien tot – naar de woorden van Erik Buyst – “een land van filialen en toeleveranciers aan multinationals”. Zij verwijzen naar Nederland en Frankrijk die hun bedrijven afschermen tegen buitenlandse overnames. Erik Buyst stelt: “Protectionisme is zelden een goed uitgangspunt. Maar als buurlanden barrières opwerpen, kan je moeilijk achterblijven of je wordt gepluimd.” Al wijst Buyst ook uitdrukkelijk op de noodzaak om een escalatie van protectionisme tegen te gaan. Noels verwijt management en aandeelhouders een gebrek aan ambitie.

Nederland speelt met het idee om een overnamebod tot 250 dagen te bevroren om tijd te nemen om de pro's en contra's van een overname grondig te bestuderen. Vooral het belang van de betrokken onderneming in de regionale onderzoekscluster en de return voor de belastingbetaler die via ondersteuning heeft bijgedragen aan het succes, moet daarbij worden onderzocht. Voor de biotechcluster in Zwijnaarde – onder andere met Ablynx – is het ontegensprekelijk zo dat de overheid heel wat inspanningen geleverd heeft om die te laten uitgroeien tot wat ze zijn en om die overnames dus mee mogelijk te maken.

Nederland kent daarnaast de juridische constructie van de ‘stichting administratiekantoor’. Dat kennen wij niet. Franse regeringen gaan wel heel ver, want zij deinzen er niet voor terug om actief in te grijpen als een overname dreigt. Dat is niet alleen in Frankrijk zo. Ze hebben verschillende keren bedrijven verplicht om te fusioneren als een overname dreigde. Herinner u ook het debat in de Nederlandse Tweede Kamer over de mogelijke overname van PostNL. Dat is echt een heel protectionistische reflex. We moeten toegeven dat we dat in het verleden ook gedaan hebben, om Sabena niet te noemen, maar we weten dat dat niet altijd afloopt zoals gehoopt. In eigen land werkt de Federale Regering aan meervoudig stemrecht voor bepaalde aandeelhouders. Het meest recente element is nog niet in de vraag verwerkt, omdat het maar van eind vorige week dateert. Frankrijk heeft blijkbaar aangegeven dat ze hun lijst van strategische sectoren zouden uitbreiden. Bij strategische sectoren denken we aan basisvoorzieningen: water en elektriciteit en zo. Maar zij hebben het ook over

robotica, ICT en ruimtevaart. Dat zouden ze aan die lijst gaan toevoegen, wat natuurlijk een puur protectionistische reflex is.

Herman Daems staat eerder aan de andere kant van het debat en waarschuwt voor het federale initiatief dat toekomstige investeerders zou kunnen afschrikken. Een formele of informele tussenkomst van de overheid is helemaal gevaarlijk. We hadden daar ook slechte ervaringen mee in het verleden, ik verwees al naar Sabena. Fusies van bedrijven opleggen heeft ook geen zin als er geen synergiën zijn. Het verbieden van overnames of de meerwaarden extra belasten, zou het hele proces van het starten van ondernemingen verstoren of zelfs verlammen. Het fuseren van investeringsfondsen daarentegen kan wel een middel zijn om grotere investeringen regionaal te verankeren.

Daems ziet Vlaanderen eerder als bakermat van honderden nieuwe ondernemingen dan als vestigingsplaats van één groot bedrijf. Hij ziet wel een grote return voor Vlaanderen, zowel financieel als via jobcreatie. Zoals ik daarnet al zei, uit de economische geschiedenis van de laatste dertig jaar kunnen we aflezen dat dat voor Vlaanderen ook zo gewerkt heeft. We spelen een belangrijke rol in heel wat sectoren, internationaal. We kunnen die rol spelen zonder protectionistische maatregelen. Daar valt dus wel iets voor te zeggen.

De Vlaamse economie is bij uitstek een kleine maar sterke kenniseconomie met een veel groter buitenland dan andere landen. Elke vorm van protectionisme keert zich naar mijn mening dan ook veel sterker tegen ons dan dat we er voordeel kunnen uithalen. Buitenlandse investeringen zijn cruciaal voor ons. Het is volgens mij ook vreemd om te stellen dat we een defensief 'beschermingsbeleid' nodig zouden hebben, terwijl we zonder dergelijke initiatieven uitgroeiden tot topregio wat onder andere biotech betreft.

Maar het debat van de laatste weken is een goeie aanzet en intellectuele uitdaging om na te gaan of het mogelijk is het beste van twee werelden te combineren. Dat is mijn enige centrale vraag: kunnen we onze ondernemingen sterker verankeren zonder potentiële investeerders af te schrikken? Kunnen we als overheid maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat die ondernemingen wel het nodige ambitieniveau aan de dag leggen zonder dat dat zich op lange termijn tegen ons keert en investeerders afschrikt?

Ik had deze middag dus een interessant gesprek met iemand die in de sector zit en voor een deel tegensprekt dat dat investeerders zou afschrikken. Ik vind dat een zeer moeilijke oefening. Vandaar volgende vragen, minister-president.

Is het mogelijk een inschatting te maken van de mogelijke gevolgen van de overname van Ablynx en andere sectorgenoten voor de biotechcluster in Zwijnaarde? Dat ligt trouwens op 200 meter van mijn oude school, dat is daar dus echt een goede stek.

Hoe evalueert u de beloftes van Sanofi voor het behoud en de uitbouw van de Gentse biotechcluster?

Dat de Vlaamse Regering werk maakt van offensieve verankering staat buiten kijf. Maar ziet u mogelijkheden om binnen de verschillende beleidsdomeinen nog sterker in te zetten op het creëren van een economisch ecosysteem dat aantrekkelijk is voor buitenlandse investeerders? Kunnen we inzake offensieve verankering nog meer doen? Kunnen we een nog betere economische omgeving creëren binnen de – jammer genoeg beperkte – bevoegdheden van de Vlaamse overheid? Ik denk dat de federale overheid veel meer kan doen, denk maar aan de fiscaliteit. We hebben daar met de hervorming van de vennootschapsbelasting al een zeer grote stap gezet, maar zeker met betrekking tot het arbeidsmarktbeleid is er nog veel meer nodig.

Ziet u mogelijkheden om werk te maken van defensieve verankering zonder potentiële investeerders af te schrikken in de toekomst? Bijvoorbeeld door het versterken van Vlaamse of federale investeringsfondsen en door meer 'geduldig kapitaal' aan te trekken? Ziet u heil in juridische of financiële instrumenten om ondernemingen zichzelf te laten beschermen tegen overnames en om de ambities van management en aandeelhouders te vergroten? Ik wil hierbij benadrukken dat een overheid instrumenten geeft aan ondernemingen waarvan zij dan zelf kunnen oordelen of ze die toepassen. Zoals de topman van Galapagos zegt: hij wil zelf zijn bedrijf beschermen tegen die overnemers. Kunnen we hem daarbij helpen? De uiteindelijke beslissing blijft bij de aandeelhouders en de raad van bestuur.

Kan er uit Nederlandse, Franse of andere buitenlandse voorbeelden worden afgeleid of het afschermen van bedrijven tegen buitenlandse overnames negatieve gevolgen heeft naar toekomstige investeringen?

Ziet u een opdracht voor de Europese Unie om het toenemend protectionisme door lidstaten tegen te gaan om een gelijk speelveld op de Europese interne markt te vrijwaren? Ik denk in alle eerlijkheid dat hier, zeker na de aankondiging van Frankrijk vorige week, wel degelijk een gesprek nodig is op Europees niveau. Als men robotica, ICT en ruimtevaart al tot zijn strategische sectoren rekent, is er voor mij sprake van puur protectionisme. Daar moet op Europees niveau eens grondig over doorgepraat worden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Diependaele, economen hebben de naam en faam om zeer 'beschränkt' te zijn in hun formulering. Ik heb ooit het genoegen gehad les te krijgen van professor van Meerhaeghe in Gent. Hij had een boek van 600 pagina's, fijn bedrukt, als cursus. Hij zei: 'Ik waarschuw jullie, dit is de samenvatting van wat ik had uitgeschreven. Dat was 2500 pagina's. Ik heb er zo lang op geoefend tot er geen enkel overbodig woord meer in staat.' Dat liet zich dan ook merken toen ik die cursus moest leren. We zijn helaas beiden jurist en dus hebben we misschien wat meer woorden nodig om te komen tot onze formuleringen. Ik probeer niettemin in te gaan op uw zeer kort en bondig geformuleerde vragen met een mooie inleiding.

Alle gekheid op een stokje, dit is een zeer actueel thema dat heel veel pennen beroerd en heel veel mensen bezighoudt. Het doet inderdaad vragen rijzen over de toekomst van onze economie. Die vraag is niet nieuw. U hebt terecht gerefereerd aan het debat dat vroeger is gevoerd over de verankering met het fameuze boekje van Hendrik Seghers 'De nieuwe collaboratie - Een ondernemer in het verzet'. Ik denk dat ik het nog in mijn bibliotheek heb staan. Ik kom er straks nog op terug omdat dit andere klemtonen legt.

U vraagt naar een inschatting van de overname van Ablynx voor andere sectorgenoten en voor de biotechcluster in Zwijnaarde. Je kunt dit uiteraard negatief bekijken en zeggen dat een parel van die cluster in buitenlandse handen is gekomen. Je kunt het ook bekijken als een bevestiging van de sterke biotechsector in Vlaanderen. Die is zeer attractief en is het voorwerp van een overname voor een ongeziene prijs van 3,9 miljard euro. Het vestigt de aandacht op die cluster. Ik kom ook daar op terug.

Het is positief dat Ablynx zulke waarde heeft gecreëerd. Het is een bedrijf dat excelleert in zijn sector. Het toont aan dat het aan de hand van wetenschappelijk onderzoek een voorwerp wordt van overname tegen een fabelachtig hoog bedrag.

Dat zijn twee positieve elementen, én voor de sector, én voor een spin-off van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB).

Kennisverankering wordt steeds belangrijker, zeker in Vlaanderen. U weet dat minister Muyters een actief beleid voert en werkt met 'fund-to-fund'. Er zijn tickets die we aankunnen met de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen. Het federale niveau zal proberen een investeringsmaatschappij te maken waardoor nog grotere tickets mogelijk zijn. Dit soort tickets van 3,9 miljard euro, zelfs met het grootste Vlaamse investeringsfonds, is echter zeer hoog gegrepen.

De vraag is of we dit soort bedrijven kunnen verankeren door middel van kennis. Ik zeg al lang dat dit een van de bronnen van verankering is. Hoe meer ik bezig ben met Flanders Investment & Trade met het aantrekken van investeringen, hoe meer ik bezig ben met onderzoeksbeleid te voeren in Vlaanderen, hoe meer ik ervan overtuigd ben dat we er dankzij onze goede triple helix in slagen om bedrijven hier te verankeren.

Zoals ik al zei, is Ablynx een spin-off van VIB en het is ook lid van flanders.bio. Dat zijn twee clusters die ervoor zorgen dat we in die industrie zeer sterk staan. In Zwijnaarde stelt het bedrijf 450 mensen tewerk, waarvan 400 wetenschappers. Dat maakt heel duidelijk over welk soort bedrijf het gaat. Dat zijn mensen die een zeer specifieke kennis hebben opgebouwd in de antilichamen en op dat vlak een onschatbare waarde en expertise hebben.

Sanofi zegt dat ze het bedrijf in Gent zullen behouden en uitbouwen in het kader van de Gentse biotechcluster. Ik zal niet het hele persbericht van Olivier Brandicourt, de CEO, voorlezen, maar op het einde zegt hij: "We zijn van plan om het Ablynx-wetenschapscentrum in Gent te behouden en verder te ondersteunen." We weten allemaal dat dit geen 100 procent garantie biedt, maar we weten ook dat dit een bedrijf is dat al in Vlaanderen actief was, onder andere in Geel waar het al heel lang een moderne biologische productiefaciliteit heeft. In april 2016 kondigde Sanofi aan dat het 300 miljoen euro bijkomend zou investeren in Geel met de intentie om hooggeschoolde werknemers aan te werven. In Geel werken nu zo'n 650 medewerkers.

In Davos heb ik mevrouw Kathleen Tregoning ontmoet, de Executive Vice President External Affairs van Sanofi. Ze heeft me, welteverstaan, niet gesproken over de nakende overname van Ablynx. Daar heeft ze geen woord over gezegd. Ze heeft wel gepraat over de investeringen in Geel. Ze heeft een heel grote tevredenheid uitgedrukt over de ondersteuning vanuit Vlaanderen, onder meer door FIT en het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) bij de uitvoering van deze investering. Het gaat om een productieruimte van 8000 vierkante meter. Ze heeft ook gezegd dat ze zouden overgaan tot het aanwerven van een honderdtal nieuwe hoogwaardige jobs in Geel. Dat bevestigt dat ons ecosysteem voor biotech en farma, met de grote aanwezigheid van belangrijke farmabedrijven en een cluster, allerlei biotechbedrijven bij elkaar houdt. Dat is voor de toekomst zeer positief.

Ik geloof evenveel in kennisverankering als kapitaalsverankering. Heb je de beide, dan ben je natuurlijk heel goed. Heb je alleen de kapitaalsverankering, dan heb je ook het beslissingscentrum. Maar als je kijkt naar wat er gebeurt met betrekking tot VIB – of evengoed met betrekking tot iMinds, imec, VITO of andere onderzoeksinstellingen of onze zes nieuwe clusters –, dan zie je dat VIB een bron is van spin-offs en een bron van start-ups. Je ziet ook dat veel van die spin-offs in handen komen van buitenlandse bedrijven – de grootste Duitse en Amerikaanse bedrijven –, maar hier wel blijven, precies omdat de kennis hier zit en omdat er een goede samenwerking is.

Voor Ablynx is er nu een aandeelhouder met een zeer grote portefeuille. Er is heel veel kapitaal mee gemoeid. Ik ga ervan uit en ik hoop dat Ablynx verder zal investeren en dat men kansen krijgt om op die manier verder te groeien.

U hebt het over de offensieve verankering. Ik wil eerst iets zeggen over het beleid dat Vlaanderen voert. We zijn een zeer open economie. We zijn de derde meest geglobaliseerde economie ter wereld. We trekken ook heel veel investeringen aan. Naar aanleiding van mijn verblijf in Davos heb ik de cijfers van vorig jaar bekendgemaakt. In 2017 investeerden buitenlandse bedrijven voor meer dan 2 miljard euro, verspreid over 215 projecten. Dat was goed voor bijna 5400 jobs. Er is voor het eerst een aanzienlijke stijging van het aantal aanwervingen van mensen in onderzoek en ontwikkeling (O&O). Ik zeg het even uit mijn hoofd, maar bijna 1400 van die mensen zijn er in de sector van O&O.

Dat betekent dat wij een aantal sterktes hebben. U kent onze assets zoals ons sterk onderwijs, de kwaliteit van onze mensen, onze hoge productiviteit en onze goede triple helix met sterke kennisinstellingen en goede samenwerking met de universiteiten. Vraag het maar aan ArcelorMittal. De mate waarin er wordt samengewerkt met de universiteit van Gent is schitterend en leidt tot nieuwe producten. We hebben een verbeterde competitiviteit, gecombineerd met een sterk fiscaal instrumentarium voor onderzoekers. We moeten dat ook zeggen. De federale wetgeving is op dat vlak zeer goed. We hebben dus een groot aantal troeven dat we kunnen uitspelen.

We kunnen ervoor zorgen dat dit ook een troef wordt in de sector van O&O, waar we als Vlaamse overheid fors in investeren. U weet dat het mijn ambitie is om in 2020 aan de fameuze 3 procent te komen. Het budget van minister Muyters zal een half miljard euro recurrent hoger zijn in 2019 voor O&O dan het was in 2014. We hebben risicokapitaal dat we ter beschikking kunnen stellen via PMV en via de Limburgse Reconversiemaaatschappij (LRM) zodat jonge bedrijven voldoende kapitaal hebben om te starten en om door te groeien. PMV bijvoorbeeld heeft een portefeuille van bijna 900 participaties in bedrijven met een totaal geïnvesteerd vermogen van 657 miljoen euro, 861 miljoen euro verleende waarborgen en voor 1,4 miljard euro aan investeringen. LRM heeft een portefeuille van 225 bedrijven en een eigen vermogen van 390 miljoen euro.

Offensief beschikken we dus over een aantal troeven. Over het kapitaal, 'patient capital', dat je nodig hebt om verder door te groeien, zeg ik straks iets meer.

Wat betreft het defensieve, wil ik eerst en vooral nogmaals benadrukken dat we ook heel veel Vlaamse bedrijven hebben die buitenlandse overnames doen en in het buitenland actief zijn. We kunnen ze bij ons houden, maar ze groeien door overnames in het buitenland, ook al blijven ze hun beslissingscentrum hier houden. Zo heeft Agfa HealthCare het Braziliaanse WPD en de Oostenrijkse TIP Group overgenomen. Ik geef enkel de meest recente transacties. Euronav nam het Amerikaanse Gener8 over, Umicore het Deense Haldor Topsoe, Vyncke het Zweedse Petrobio, Colruyt het Nederlandse Ojah, Ontex de Braziliaanse Hypermarcas en de Mexicaanse Grupo Mabe, Drylock het Amerikaanse Presto Absorbent, Lotus Bakeries het Britse Urban Fresh Foods, Soudal het Sloveense Mitol en Bpost het Amerikaanse Radial. Veel van onze bedrijven doen dus ook overnames in het buitenland.

Een van de vaststellingen die ook PMV en LRM hebben gemaakt in de analyse van het financieringslandschap in Vlaanderen is dat zaaikapitaal en het eerste risicokapitaal voor ondernemerschap voorbij de opbouwfase een belangrijke rol spelen. De vraag is of er voldoende middelen voorhanden zijn om die groei, die 'scale-up' te financieren. Hendrik Seghers pleitte er in 1997 voor om kapitaal te mobiliseren. Hij focuste eigenlijk op kapitaalverankering. Hij pleitte trouwens ook voor een eigen Vlaamse fiscaliteit, maar dit terzijde. Hij zei dat als we geen kapitaalverankering hebben, we ook geen technologische verankering zouden hebben. Hij maakte daar volgens mij een sprong die te ver gaat omdat ik nu het

omgekeerde zie. We hebben geen absolute garanties, maar met kapitaalverankering heb je dat nooit.

Minister Van Overtveldt lanceert nu het idee van een superfonds voor durfkapitaalfondsen, maar die tickets zullen nooit van die omvang zijn die we nu meemaken met 3,9 miljard euro voor Ablynx.

U weet dat er heel wat privé-initiatieven zijn, privéfondsen die zowel investeren in start-ups als in doorgroeikapitaal. Daar is echter nogal wat versnippering. Er zijn recent heel wat initiatieven gelanceerd. Ik zal ze niet opsommen, want het gaat over privé-initiatieven. Je kunt de vraag of de wens uitdrukken of het niet opportuun zou zijn dat een aantal daarvan gaan samenwerken zodat ze een nog grotere slagkracht hebben om naast andere grote spelers te staan. Dat is hun beslissing. We hebben daar niets aan te zeggen en we zullen ons daar ook van afhouden. Ik zie dat er heel veel en steeds meer investeerders zijn, maar die hele grote fondsen hebben we niet.

Naast geduldig kapitaal moet je ook slim kapitaal hebben dat op het juiste moment instapt in de waardeketen. We moeten dat geduldige en slimme kapitaal koesteren in Vlaanderen. We kunnen dat vooral doen met onze clusters en onze triple helix waardoor er sterke verbanden ontstaan en er een sterke verankering mogelijk is.

We hebben PMV versterkt. In 2016 hebben we daar 100 miljoen euro bijkomend geïnjecteerd voor het ARKImedes-fonds. Er is 75 miljoen euro extra voor industriële transformatie en innovatie van Vlaamse bedrijven. Dan zijn er natuurlijk onze private spelers. Ik denk bijvoorbeeld aan Ackermans & van Haaren, beursgenoteerd, met een heel lange, duurzame verankering. DEME bijvoorbeeld is een parel van onze industrie en is in handen van een holding met heel veel 'patient capital' die ook inzet op duurzame groei.

Je kunt nooit verhinderen dat ondernemers op een bepaald moment bezwijken voor een aantrekkelijk rendement dat hun wordt aangeboden. Dat is ook wat hier is gebeurd. Ik heb u gezegd dat er ook positieve kanten zijn verbonden aan dit verhaal.

Ik kom tot uw vraag over de juridische of financiële instrumenten. Ik wil duidelijk maken dat het niets te maken heeft met wat we in het Bestuursdecreet opnemen over de bescherming van lokale of Vlaamse instellingen. Als het over strategische sectoren gaat, kunnen wij, mits een veiligheidsadvies, zeggen dat dit niet in buitenlandse handen kan overgaan. Het gaat over overheden en niet over private ondernemingen.

In de paper van VIVES die u aanhaalt, lees ik ook: "Onder geen beding mag een verankeringsbeleid een soort eerste hulp bij ongevallen worden door slecht presterende bedrijven te beschermen tegen overname door succesvolle buitenlandse concurrenten. Een overname dient te gebeuren omwille van een tijdelijk probleem, zoals kapitaalbehoefte." Daar sluit ik me bij aan. We zijn een zeer open economie, de derde meest geglobaliseerde. We mogen potentiële investeerders niet afschrikken. Jaar na jaar creëren wij tot 5000 bijkomende jobs precies door de buitenlandse investeringen. Protectionisme is niet aan de orde en zou ook contraproductief zijn. Ik denk dat ook de federale overheid moet oppassen in de fiscale instrumenten, zoals bijvoorbeeld een meerwaardebelasting, die contraproductief zouden zijn voor het aantrekken van dat soort investeringen.

Bovendien kunnen ondernemingen zichzelf beschermen, zoals bijvoorbeeld biotechbedrijf Galapagos, door het zoeken van kapitaalkrachtige aandeelhouders met langetermijnperspectief en lokale maatschappelijke verbondenheid. Dit vraagt geen overheidsinterventie.

Er zijn een aantal mogelijkheden waar men ook op federaal niveau mee bezig is. Ik denk aan het meervoudig stemrecht voor de oprichters, het onderbrengen van een controlebelang in een stichting wat tot mijn genoegen steeds meer gebeurt. Ook in Vlaamse bedrijven opteert men steeds meer voor een stichting waarbij familieleden er zich toe verbinden om op langere termijn samen te blijven in die stichting zodat, wat vaak gebeurt, onder de derde generatie het bedrijf niet uiteenvalt of wordt overgenomen of kapot gaat door interne tegenstrijdigheden. Ik denk dat het een element van duurzaamheid kan zijn. Een mogelijkheid is ook een grotere stem voor het management bij de beoordeling van overnamevoorstellen, het creëren van een langere bedenktijd voor een bedrijf dat met een overnamebod wordt geconfronteerd.

Wat betreft het voorstel van federaal collega minister Geens voor dubbel stemrecht voor trouwe aandeelhouders, zijn er wel enkele positieve elementen voor groeibedrijven. Het creëert een mogelijkheid maar geen verplichting. Het is een mogelijkheid die een vennootschap kan creëren waar bedrijven geen gebruik van moeten maken. In 2015 steunde België het voorstel om in BNP Paribas dubbel stemrecht in te voeren. Het haalde geen bijzondere meerderheid omdat die meerderheid van mening was dat het Angelsaksische fondsen zou afschrikken om in het aandeel BNP Paribas te investeren.

Het mag niet de bedoeling zijn om vanuit een louter protectionistische reflex overnames en investeringen tegen te gaan. Een goed functionerende transparante en internationale kapitaalmarkt is immers noodzakelijk.

Dat bedrijven echter mechanismen hanteren om overnames te bemoeilijken, is hun goed recht. En dat recht is gebaseerd op bepalingen in handelsverdragen. Er zijn ook mechanismen die de bescherming van intellectuele eigendom regelen en die ervoor zorgen dat bij overnames belangrijke onderhandelingsposities kunnen worden ingenomen.

Dit leidt tot een duurzamere opbouw van kennis die beschermd kan worden door patenten en ander eigendomsrecht. Die kennisopbouw trekt dan kapitaal aan waardoor meer bedrijven op eigen kracht of in samenwerkingsverbanden eigen producten op de markt kunnen gaan brengen en dus uitgroeien tot een biotechbedrijf met eigen productie en distributiecapaciteiten.

Mijn conclusie is dat we een offensieve strategie moeten blijven hanteren. Bedrijven die willen doorgroeien op eigen krachten, moeten dat ook kunnen en dat moeten we als overheid zo goed als mogelijk proberen faciliteren. Bedrijven die willen verkopen, gaan we ook niet tegenhouden.

Kunnen we conclusies trekken uit Nederlandse, Franse en andere buitenlandse voorbeelden? We moeten beklemtonen dat de Vlaamse economie een zeer open economie is. Het is de derde meest geglobaliseerde economie ter wereld met een aantal hoge troeven die maken dat we attractief zijn voor investeringen, die maken dat we een sterke exporteur zijn. We zijn de dertiende exporteur van de wereld. Als er één land is, in ons geval een deelstaat, dat er belang bij heeft om een open economie te zijn en open grenzen te hebben, dan is het zeker Vlaanderen.

Een directe evaluatie van het instrumentarium uit andere landen is niet meteen voorhanden, maar het kan opportuun zijn bepaalde zaken te onderzoeken. Zo is het meervoudig stemrecht onder meer mogelijk. In Italië, Frankrijk en Engeland bestaat dit al. Nederland kent de facto een dergelijk systeem en ook daar gaan reeds enige tijd stemmen op om dit wettelijk te regelen.

Ik kom tot de Europese Unie. Het is dus niet de bedoeling – zo lees ik het en begrijp ik het toch – om vanuit een Europa een protectionistisch beleid te gaan voeren. We moeten wel in het oog houden dat onze bedrijven met gelijke wapens kunnen strijden. Denken we aan de dumpingpraktijken die moeten worden

tegeengaen, denk aan het respecteren van milieunormen. En protectionistische maatregelen door andere lidstaten kunnen worden aangepakt door de Europese Commissie die die rol ook opneemt. We merken ook dat Europese commissarissen onze zorgen delen en ook de rol van de Europese Commissie zien zoals wij die voor haar wegleggen.

De Europese Commissie werkt momenteel aan een voorstel voor screening van buitenlandse investeringen in strategische sectoren van staatsbelang. Dit systeem zou de lidstaten een platform moeten aanbieden waarin informatie kan worden uitgewisseld of worden opgevraagd met betrekking tot potentiële of reeds gemaakte buitenlandse investeringen. Wij hebben nog heel veel technische vragen die we al hebben geformuleerd bij dat voorstel. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk of het systeem ook doorwerkt op investeringen uit Europese lidstaten. Binnen Europa aan bepaalde protectionistische maatregelen gaan werken en uw overnames bemoeilijken door bedrijven uit andere lidstaten, botst natuurlijk op de principes die ten grondslag liggen aan de Europese Unie. Maar er kunnen misschien altijd argumenten worden aangehaald van strategisch of openbaar belang. Wij willen in elk geval niet dat er een systeem van oneerlijke concurrentie tussen de lidstaten ontstaat. Als de lidstaten maatregelen nemen, vinden we ook dat de Europese Commissie die maatregelen tegen het licht van de Europese verdragsrechtelijke regels moet houden.

Ik denk – en dat is de mening van de Vlaamse overheid – dat als er zulke maatregelen worden genomen, die beperkt moeten zijn tot de bescherming van de openbare orde en veiligheid. We mogen ook niet de indruk wekken dat de Europese Unie tegen buitenlands kapitaal gekant is. Dat zou een zeer slecht signaal zijn. We weten dat er momenteel wereldwijd – om niet te noemen bij de VS –, protectionistische tendensen zijn. Europa mag niet in die attitude gaan vervallen. Dat is mijn mening.

De voorzitter: De heer Diependaele heeft het woord.

Matthias Diependaele (N-VA): Minister-president, ik moet eerlijk bekennen dat een parlements lid af en toe eens wil uitpakken met een vraag waarvan hij denkt dat alles erin zit en dat er niets meer aan toe te voegen is, maar dan doet u dat toch zeer uitgebreid. Ik dank u dus voor uw omvattend en onderbouwd antwoord. Ik moet nu een beetje zoeken naar wat ik daar nog kan aan toevoegen. Ik ga een paar zaken overlopen.

Ik denk dat u groot gelijk hebt dat we eerder trots moeten zijn bij zo'n overname dan onszelf weer te gaan pijnigen met allerlei analyses waarom alles uit handen wordt gegeven. Ik wil er trouwens aan toevoegen dat het niet enkel een kwestie is van kapitaal vinden of geldinvesteringsfondsen, maar ook over het feit dat zo'n bedrijf, Ablynx in dit geval, met een overname een grote synergie krijgt. Het gaat niet alleen over geld dat ze op tafel kunnen leggen, maar ze hebben ook de marketingkanalen en allerlei management uitgebouwd waardoor ze de producten van Ablynx op de markt kunnen brengen. Dat is trouwens een probleem waar alle starters vroeg of laat mee te kampen krijgen: men vindt een product, men gaat naar een ontwikkelingsfase en dan komt de vraag wat men ermee gaat doen. Gaan we het product verkopen of gaan we het zelf op de markt brengen?

Als je zelf een product op de markt moet brengen, heb je gigantische investeringen nodig en het juiste kapitaal. In die zin is het niet altijd zomaar een vraag van kapitaal, maar vaak ook het voorhanden zijn van die kanalen, van de synergie met zo'n farmareus.

Ik ben heel blij om te horen dat u goede redenen hebt – een garantie is nooit te geven – over de beloftes van Sanofi. Zoals gezegd, lijken me die goede papieren

van Sanofi in Geel waar blijkbaar honderd nieuwe jobs komen, een mooie aanwijzing van het feit dat ze het menen met investeringen in Vlaanderen.

Ik ben er ook volledig van overtuigd dat offensieve verankering altijd onze sterkhouder is. We moeten op al die verschillende kanalen blijven inzetten in de toekomst, zowel fiscaal, als in onderwijs en uitbouw van kennisinstellingen enzovoort. Het is absoluut onze taak als overheid, veel meer dan al de rest, om daar te blijven op inzetten. Daar zijn we het ook over eens.

U hebt ook verwezen naar een hele rits Vlaamse bedrijven die buitenlandse bedrijven hebben overgenomen. Er was een voorbeeld dat is afgesprongen. Ik dacht dat u als West-Vlaming daarnaar zou verwijzen. Het gaat over Greenyard. *(Opmerkingen van minister-president Geert Bourgeois)*

U hebt het wel vernoemd.

Het fonds van Van Overtveldt lijkt me ook een heel goed initiatief. Ik heb ook begrepen dat PMV daarin zal worden betrokken. Dat is zeker een goede zaak.

De juridische instrumenten mogen inderdaad niet contraproductief zijn. Als we dergelijke zaken op poten zetten zoals een meervoudig stemrecht, dan blijft het de keuze van het bedrijf zelf om daar al dan niet gebruik van te maken. Het blijft een keuze van het management, van de raad van bestuur of de aandeelhouders om daarin mee te gaan. Dan klopt de analyse van Noels natuurlijk wel dat veel zal afhangen van het ambitieniveau van het management en de aandeelhouders.

De screening van strategische sectoren lijkt me inderdaad een interessante oefening. Ik wist niet dat die liep. Je kunt je wel de vraag stellen hoe sommige landen die openbare orde en veiligheid zullen invullen. Als je het zo ruim doet dat er eigenlijk alles onder valt, dan merk je gewoon dat er een zeker misbruik is. Volgens mij is het absoluut de taak van de Europese Unie om daar paal en perk aan te stellen.

Er valt nog te praten, en ik vrees dat we daar mogelijks toe gedwongen zullen worden: de Amerikaanse minister van Handel heeft vrijdagavond een aankondiging gedaan over het feit dat er mogelijke importbelemmeringen en -tarieven zouden komen voor de invoer van staal en aluminium. We zullen daar als Europese Unie ook op moeten reageren, maar dat is natuurlijk iets anders dan de interne markt die we moeten vrijwaren binnen de Europese Unie.

U haalde het boekje van Hendrik Seghers aan. Hij geeft verschillende soorten van verankering aan, niet de defensieve of de offensieve, maar kennisverankering, kapitaalsverankering en juridische verankering. Ik denk dat voor ons de kennisverankering het sterkst van al is. Je moet roeien met de riemen die je hebt, en daarvan hebben we er heel wat in voorraad. Twee weken geleden is Peter Hinssen hier geweest en die heeft gesproken over Vlaamse bedrijven en Vlaamse onderzoekers die in Silicon Valley dingen uitbouwen. Het toont aan dat we in Vlaanderen heel veel te bieden hebben.

Mijn conclusie – en die loopt geheel gelijk met die van u – is dat het niet abnormaal is dat je soms de reflex hebt van 'Oei, het komt in buitenlandse handen. We moeten protectionistisch ingrijpen en dus gaan we ons verdedigen.' Die reflex is misschien niet ongezond, maar je moet natuurlijk wel twee keer nadenken. Ik denk dat we als Vlaamse ondernemers en Vlaamse overheid veel meer vertrouwen moeten hebben in de waarde van onze bedrijven en in het feit dat ze wel degelijk nog altijd een meerwaarde betekenen in Vlaanderen en dat ze na overname nog steeds een meerwaarde kunnen behouden. We moeten absoluut gaan voor een positieve benadering en voor meer zelfvertrouwen voor de Vlaamse economie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.